

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 25 september 1939 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för reglering av prisbildningen på stenkol m. m.

(2:a avd.)

I en den 15 september 1939 dagtecknad proposition, nr 15, har Kungl. Maj:t, under åberopande av ett propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, *dels* hemställt om riksdagens bemyndigande att träffa avtal, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i nämnda protokoll anförts, med en särskilt bildad importörsorganisation, *dels ock* föreslagit riksdagen att å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. under sjunde huvudtiteln för Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder upptaga ett anslag av, förslagsvis, 20,000,000 kronor.

Efter att ha berört, hurusom prisbildningen i vårt land på stenkol och koks varit bragt ur jämvikt efter krigsutbrottet och hurusom stegringar av importpriset för nyinkomna kollaster (cif svensk hamn) på intill 100 procent och mera inträffat, har departementschefen lämnat en belysning av den process, genom vilken kolprisstegringarna kunna bli ett aktuellt hot mot det svenska penningvärdet, och därvid bland annat framhållit följande.

När försäljningspriset för nyinkomna kollaster ligger väsentligt över de priser, som tillämpas vid försäljning av kol från ineliggande lager, måste dessa senare priser vid fri prisbildning förutsättas undergå en snabb stegring, åtminstone motsvarande importprishöjningen. Stegringen av hemmamarknadspriset på stenkol får i sin tur omedelbara konsekvenser för priset på hushållsbränsle och därmed för levnadskostnaderna. Denna effekt förstärkes kraftigt genom kolprisets återverkan på övriga varupriser. Den sekundära prishöjningen på varor, vilkas kostnadsläge i högre grad påverkas av bränslepriset, kan förlöpa mycket snabbt. På åtskilliga punkter kommer den här skildrade processen att ge upphov till vinster på ineliggande lager, vunna på konsumenternas bekostnad.

Erfarenhetsmässigt får övergången från ett prisläge till ett annat icke karaktären av en jämn anpassning. På samtliga punkter har man att räkna med, att den förväntade utvecklingen i viss utsträckning utlöser en begränsning av varuutbudet och en forcering av varuefterfrågan, m. a. o. en tillfällig och konstlad knapphet som i likhet med en verklig brist tenderar att driva prisstegringen *utöver* vad som kan anses direkt motiverat av importprisutvecklingen. Härtill kommer, att även tillfälliga, panikartade importprishöjningar på stenkol i nuvarande läge kunna komma att på ett avgörande sätt inverka på den inhemska prisbildningen. Det höjda importpriset på stenkol blir sålunda lätt en drivande kraft i den allmänna prisutvecklingen. Av särskild vikt för be-

dömningen av stenkolsprisets möjliga återverkan på penningvärdet är den sannolika svårigheten att hålla jordbrukspriserna utanför en allmän prisstegring, som får stöd av väsentligt ökade bränslekostnader och priser på lantbruksmaskiner, cement etc. Och med en höjning av jordbrukspriserna följer i sin tur sannolikt en allmän lönestegring.

Den slutsats departementschefen drar av ovan anförda förhållanden är, att hemmamarknaden nu måste skyddas mot att inflytandet från importprisstegringen på kol ohämmat får göra sig gällande och att sålunda en isolering i prishänseende av hemmamarknaden till stöd för penningvärdet måste upprätthållas med större eller mindre styrka, så länge det inhemska marknads-läget kan erbjuda förutsättningar för en fortgående och accelererande allmän prishöjning.

Grundlinjerna till de föreslagna *åtgärderna* för begränsning av prisstegringens återverkan på hemmamarknaden utvecklar departementschefen på följande sätt.

Regleringen bör ske med minsta möjliga rubbning av nuvarande handelsorganisation och handelsförbindelser. Kolimporten förutsättes tillsvidare i huvudsak skola ankomma på enskilda företagare och även distributionen i allt väsentligt följa samma banor som hittills.

Kungl. Maj:t har bemyndigat chefen för handelsdepartementet att tillsätta en statens kolnämnd, avsedd att under industrisakkunniga handlägga frågor rörande försörjningen med kol och koks, varjämte Kungl. Maj:t förordnat om importreglering för kol samt uppdragit åt kolnämnden att omhänderha licensgivningen.

På kolnämnden torde såsom första uppgift få ankomma att organisera en s. k. pool för kolimporten. I poolen torde böra ingå samtliga som driva importhandel med stenkol med undantag för företag som importera kol blott för egen förbrukning. Frågan om poolens lämpliga omslutning bör det i övrigt ankomma på kolnämnden att överväga och bestämma. Licens för kolimport synes böra lämnas endast den, som ingått i poolen och i förhållande till denna iklätt sig förpliktelse att följa av poolen meddelade föreskrifter med avseende å de införda kolpartiernas försäljning, jämte sådana företag som importera blott för egen förbrukning. Poolmedlemmarnas inköp och frakt-avtal böra före licensgivningen noggrant prövas av nämnden.

Sedan ifrågavarande poolbildning kommit till stånd, bör mellan staten och poolen träffas ett avtal som reglerar poolens skyldigheter och rättigheter. Enligt detta avtal bör *poolen* å sin sida förbinda sig att följa de föreskrifter med avseende å försäljningen av stenkol som må bli av staten fastställda. Den viktigaste av dessa föreskrifter — den som avser att reglera det av medlemmarna i poolen tillämpade försäljningspriset — torde böra meddelas av Kungl. Maj:t efter förslag av kolnämnden. Priset behöver icke vara enhetligt för alla delar av marknaden. Vid en eventuell prisdifferentiering bör hänsyn tagas till prisregleringens syfte att bryta importprisstegringens återverkan på den allmänna prisutvecklingen inom landet. I den mån försäljning till underpris sker till industriföretag, böra garantier krävas mot oskälig produktprisstegring. Föreskrifter för försäljningen avseende annat än prissättningen böra i regel lämnas av kolnämnden. *Staten* å sin sida bör lämna en utfästelse att ersätta poolen den förlust som tillskyndas dess medlemmar vid försäljning av stenkol på de av staten meddelade villkoren. Vid förlustberäkningen böra medlemmarna gottskrivas kostnaderna för de försålda par-

tierna (samtliga självkostnader) samt därutöver handelsvinst, allt enligt kolnämndens prövning. Vinst utöver den sålunda bestämda handelsvinsten, som medlem gör, om försäljningspriset — exempelvis vid avyttring från äldre lager — överstiger det honom gottskrivna beloppet, skall av honom avstås. Garantien bör omfatta även den förlust som kan tillskyndas medlem för lager, som föreligga vid avtalets upphörande. Det må i detta sammanhang till slut understrykas, att statens tillskott till täckning av de sålunda framräknade förlusterna för poolen äro att betrakta såsom stöd för hemmamarknaden och för stenkols- och koksförbrukarna å denna, men däremot ej för importörerna själva.

Med den här föreslagna anordningen vinnes, att staten kommer att helt behärska prissättningen på kol — och i viss mån även på olika industriprodukter — utan att någon minskning av kolimporten till landet behöver befaras uppkomma till följd av statens ingripande.

I fråga om *de finansiella konsekvenserna* av den föreslagna prisregleringen framhåller departementschefen, att de måste vägas mot vådorna av en fri prisutveckling på hemmamarknaden.

Om importprisstegringen förbindes med en allmän prisrörelse, blir dess fördelning mellan medborgarna fullständigt godtycklig; allmänt sett kan antagas att i första hand alla med bundna inkomster — alltså närmast räntor och arbetslöner — komma att drabbas, oavsett var inom produktionen inkomsttagarna äro verksamma. En utslagning av en större eller mindre del av importprisstegringen på medborgarna efter beskattningsgrunder framstår då såsom rimligare än fri prisbildning med den fördelning av bördan som nås vid en sådan; isynnerhet gäller detta i den mån man kan anpassa valet av skattekölla efter den här ifrågavarande utgiftens särskilda art.

De erforderliga medelstillskotten från statens sida kunna bli av betydande omfattning. Läget i detta hänseende blir gynnsammare, i den mån man kan tillåta priserna att stiga; fastställes försäljningspriset över förkrigsnivån, erhålles till och med en vinst på alla inneliggande lager, som bör gå i avräkning mot kommande förluster. Utgiftens storlek kan emellertid för närvarande icke överblickas. Den blir tydligen beroende av de utförsäljningspriser å kol och koks, som efter överbägande av vid olika tider rådande omständigheter komma att fastställas. Men den påverkas också i avgörande grad av importkostnaderna och därvid icke minst av frakterna. Åtgärder för att hålla fraktkostnaderna inom rimliga gränser bli sålunda av väsentlig betydelse även vid regleringen av kolpriserna.

Beträffande den lämpliga *anslagsformen* anför departementschefen, att här tydligen är fråga om anslag av samma natur som de, vilka ansetts böra upptagas å särskild förskottsstat för försvarsväsendet m. m.

Det synes icke vara möjligt att nu fastställa sådana grunder för det erforderliga anslaget disposition, att detta kan anses bliva i sak maximerat av riksdagen. Här ifrågavarande utgifter låta sig emellertid icke naturligt inordna under något av de anslag som upptagits å den reviderade förskottsstat, som underställts riksdagens prövning (prop. nr 2). Departementschefen föreslår därför, att å staten uppföres ett nytt anslag för ändamålet. Å detta anslag böra avföras även framdeles eventuellt tillkommande nya utgifter med samma syftning som de här behandlade. Därjämte förordas, att ersättningar för rekvisition enligt allmänna förfogandelagen få utgå av det nya anslaget, i den mån ersättningarna avse förfoganden för civila ändamål; dessa ersätt-

ningar bestridas nu av förskottsanslaget till allmänna utgifter för försvarsberedskap. Det nya anslaget anser departementschefen lämpligen kunna upptagas under sjunde huvudtiteln och beräknas till ett belopp av 20 miljoner kronor. Siffran är naturligtvis godtyckligt vald men har betydelse genom att den anger den gräns vid vilken medelsbehovet måste bli föremål för riksdagens omprövning.

Det framlagda förslaget har, anför departementschefen, under hand delgivits *industrisakkunniga* och *prissakkunniga*. Prissakkunniga ha därvid tillstyrkt förslaget, och industrisakkunniga ha, ur de synpunkter de ha att företräda, lämnat detta utan erinran.

Utskottet har införskaffat en promemoria med vissa uppgifter angående utvecklingen av priset på stenkol (bilaga).

Utskottet.

Det är uppenbarligen i nuvarande läge av stor vikt, att nödvändiga åtgärder vidtagas till förebyggande av en inflationsartad allmän prishöjning. Uppmärksamhet måste härvid ägnas det skadliga inflytande, som under rådande oroliga förhållanden på varumarknaden kan utövas av prisstegringar på importvaror, vilka, såsom stenkol och koks, på grund av sin återverkan på prisbildningen å industriprodukter samt på levnadskostnaderna måste anses intaga en nyckelposition i prishänseende.

De prisstegringstendenser för stenkol och koks, som enligt utskottet meddelade uppgifter framträdde strax efter krigsutbrottet, voro av sådan art, att omedelbara åtgärder måste vidtagas. De i detta läge träffade dispositionerna, vilka i samband med framläggandet av föreliggande proposition erhållit en fastare utformning genom införandet av en importreglering och organisation av den inhemska kolmarknaden, synas ha utövat ett gynnsamt inflytande. Regleringsåtgärderna ha numera fullföljts genom bildandet av den avsedda importpoolen, Svenska kolimportörers förening av 1939 u. p. a., med vilken kolnämnden jämlikt sin instruktion, under förbehåll av riksdagens godkännande av Kungl. Maj:ts i propositionen framställda förslag, träffat avtal av den innebörd som framgår av propositionen. Vad sålunda förekommit ger ej utskottet anledning till erinran.

Vad angår den blivande prisutvecklingen för stenkol och koks, synes man, om fri prisbildning hade tillåtits, ha måst räkna med en prisstegring med starka spekulativa inslag. Även av andra skäl skulle dessa priser ännu någon tid ha legat över sin på längre sikt sannolika nivå. Syftet med de nu föreslagna åtgärderna är i första hand att bryta udden av dylika prisstegringstendenser och förhindra, att dessa komma att öva ett icke önskvärt inflytande på den inhemska prisutvecklingen.

Bland de kostnadsstegringar som påverka den på längre sikt sannolika prisnivån för kol påkallar enligt utskottets mening den inträdda frakthöjningen särskild uppmärksamhet. Med avseende å denna har utskottet inhämtat, att förslag kommer att föreläggas Kungl. Maj:t i syfte att krigsrisken för infrakt av kol överflyttas på staten. Tillika har utskottet inhämtat, att åtgär-

der övervägas ägnade att förebygga, att i priset på kol i svensk importhamn kommer att ingå täckning för oskäligen vinst på fraktfart, vare sig direkt eller indirekt till följd av en höjning av tonnagevärdena. Genom dylika åtgärder kommer ökningen i fraktkostnaden att väsentligt reduceras och därmed även kostnaden för kol i svensk hamn att sänkas under sin eljest sannolika höjd.

Utskottet finner skäl förelägga att kontroll övas över det sätt på vilket den prisstegring, med vilken man även efter ovan nämnda begränsning av fraktkostnaderna måste räkna, får återverka på den allmänna prisutvecklingen. En prisstegring av detta slag kan nämligen, om den är av väsentlig omfattning och tillåtes inträda oförmedlat, befaras försvåra åtgärder till förebyggande av en försämring av penningvärdet. I vad mån och vid vilken tidpunkt prisstegringen bör få tränga igenom på den svenska marknaden måste enligt utskottets mening bli beroende även av den allmänna prisutvecklingen. Sedan läget på importmarknaden klarnat och verkningarna av att staten helt eller delvis övertagit krigsriskerna för kolfrakter hunnit göra sig gällande, torde en sådan prissättning böra eftersträvas, att statens kostnader i övrigt för kolregleringen hållas inom så tränga gränser som möjligt. Det synes ännu vara för tidigt att i detta hänseende ange mera bestämda riktlinjer, men utskottet förutsätter, att frågan snarast möjligt förelägges riksdagen för förnyat övervägande.

Beträffande kol för industriens behov gäller enligt Kungl. Maj:ts förslag, att licenser skola lämnas för import för egen förbrukning. I propositionen förutsattes, att industrien skall kunna inköpa kol jämväl genom poolens förmedling. I detta sammanhang uttalas, att de priser poolen håller icke behöva vara enhetliga för alla delar av marknaden och att vid eventuell prisdifferentiering hänsyn bör tagas till regleringens syfte att bryta importprisstegringens återverkan på den allmänna prisutvecklingen inom landet. Vid försäljning till underpris till industriföretag borde garantier krävas mot oskäligen produktprisstegring.

Utskottet har icke kunnat undgå att känna betänksamhet inför tanken på försäljning av kol till olika industrier till olika priser. När det gäller varor med central ställning i landets försörjning, synes dock icke rådligt att utesluta möjligheten därtill, ehuru en dylik mellan olika industrier differentierad prissättning förutsätter ömtåliga och tekniskt svårbedömbara avvägningar och följaktligen bör tillgripas endast när synnerliga skäl därför tala.

Under hänvisning till det anförda har utskottet ansett sig böra tillstyrka propositionens förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa avtal med kolimportorganisationen.

Utskottet övergår härnäst till frågan om anvisande av medel för de utgifter, som till följd av avtalet med svenska kolimportörers förening av 1939 u. p. a., kunna komma att åvila statsverket.

I anledning av propositionen nr 235 till årets lagtima riksdag godkände riksdagen ett förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för innevarande budgetår. Genom beslut den 26 augusti 1939 har Kungl. Maj:t sedermera fastställt den av riksdagen sålunda godkända beredskapsstaten att lända till efterrättelse såsom förskottsstat. Å den tilläggsstat I till riksstaten för

budgetåret 1939/40, som förelagts riksdagen genom propositionen nr 1, ha medel äskats bland annat för täckning av engångsutgifter, vilka redan beslutits av Kungl. Maj:t med stöd av den av årets lagtima riksdag lämnade beredskapsfullmakten. Samtidigt har Kungl. Maj:t genom propositionen nr 2 föreslagit riksdagen förklara, att den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 fastställda förskottsstaten skall äga fortsatt giltighet i viss ändrad utformning. Sistnämnda förslag innebär, att en ny finansfullmakt skulle lämnas Kungl. Maj:t.

Enligt den nu förevarande propositionen skola utgifterna, som avtalet med kolimportorganisationen kan åsamka statsverket, bestridas från ett genom propositionen äskat anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. till allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder. Å anslaget skulle jämväl avföras framdeles eventuellt tillkommande nya utgifter med samma syftning som de nu ifrågakvarande. Även ersättningar för rekvisition enligt allmänna förfogandelagen skulle utgå av det nya anslaget, i den mån ersättningarna avse förfoganden för civila ändamål.

Utskottet, som anser erforderligt att under rådande förhållanden en ny finansfullmakt lämnas Kungl. Maj:t men ännu icke kunnat taga ställning till utformningen av den reviderade förskottsstat, som genom propositionen nr 2 underställts riksdagens prövning, förordar, att även ovannämnda, av Kungl. Maj:t äskade anslag upptages å den förskottsstat, vilken blivit fastställd den 26 augusti 1939.

Det nya anslaget har i propositionen beräknats till ett belopp av 20 miljoner kronor. Utskottet finner icke anledning till erinran häremot.

I detta sammanhang må slutligen påpekas, att i propositionen jämväl upptagits till behandling en fråga rörande redovisning av vissa kostnader för förstärkning av den personella försvarsberedskapen. Utskottet återkommer framdeles till detta spörsmål.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att med svenska kolimportörers förening av 1939 u. p. a. träffa avtal av den huvudsakliga innebörd, som framgår av statsrådsprotokollet över finansärenden den 15 september 1939;

b) å den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 fastställda förskottsstaten under sjunde huvudtiteln för *Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder* upptaga ett anslag av, förslagsvis, 20,000,000 kronor.

Stockholm den 25 september 1939.

På första särskilda utskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gränebo, Åkerberg, Domö, Bärq* i Katrineholm, *Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Björnsson, Velandér, Eriksson* i Ljusdal, *Gustafsson* i Benestad, *Lindström* och *Ohlin*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Eriksson* i Stockholm, *Bagge, Björklund, Svensson* i Grönvik, *Olsson* i Gävle, *Anderson* i Norrköping, *Jonsson* i Eskilstuna, *Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo, *Gustavson* i Västerås och *De Geer* i Lesjöfors.

Reservationer:

1) av herrar *Domö, Johansson* i Fredrikslund, *Ohlin, Velandér, Bagge, Anderson* i Norrköping och *De Geer*, som ansett, att i här nedan angivna delar utskottets yttrande bort hava följande ändrade lydelse:

Sid. 5. Stycket som börjar med orden »Utskottet finner skäl» och som slutar med orden »för förnyat övervägande.» skall utbytas mot:

»Utskottet finner skäl föreligga att kontroll övas över det sätt på vilket den prisstegring, med vilken man även efter ovan nämnda begränsning av frakt-kostnaderna måste räkna, får återverka på den allmänna prisutvecklingen. En prisstegring av detta slag kan nämligen, om den är av väsentlig omfattning och tillåtes inträda oförmedlat, befaras försvåra åtgärder till förebyggande av en försämring av penningvärdet. Sedan nyss berörda fraktreglering kommit till stånd synes emellertid marknadspriset snarast möjligt böra fastställas så, att statens övriga kostnader för regleringsåtgärderna å stenkolsmarknaden upphöra. Den föreslagna statliga förlustgarantien som ur statsfinansiella synpunkter ej kan undgå att väcka betänkligheter skulle i så fall blott tillfälligt behöva träda i funktion och belasta statskassan.»

Sid. 6. Stycket som börjar med orden »Det nya anslaget» och som slutar med orden »till erinran häremot.» utbytes mot:

»Det nya anslaget har i propositionen beräknats till ett belopp av 20 miljoner kronor. Med hänsyn till vad ovan anförts om prisregleringens handhavande och då den övervägande delen av landets behov av kol och koks för de närmaste månaderna är inköpt till förkrigspriser, finner utskottet att anslagssumman för närvarande bör kunna begränsas och föreslår därför att beloppet bestämmas till 10 miljoner kronor.»

I anslutning härtill hava *samma reservanter* yrkat, att b) av utskottets hemställan skulle erhålla följande lydelse:

»b) å den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 fastställda förskotts-

staten under sjunde huvudtiteln för *Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder* upptaga ett anslag av, förslagsvis, 10,000,000 kronor.»

2) av herrar *Domö, Johansson* i Fredrikslund, *Velander, Bagge* och *Andersson* i Norrköping, som ansett, att — utöver vad som innefattas i reservationen under 1) här ovan — utskottets yttrande i nedan angiven del bort hava följande ändrade lydelse:

Sid. 5. Uttalandet som börjar med orden »Utskottet har icke» och som slutar med orden »med kolimportorganisationen.» utbytes mot:

»Utskottet har icke kunnat undgå att känna betänksamhet inför tanken på försäljning av kol till vissa industrier till för staten förlustbringande priser. Ett sådant subventionsförfarande är tekniskt synnerligen svårhanterligt och kan få oförutsedda verkningar. De statsfinansiella konsekvenserna äro vidare svåröverskådliga. För utskottet företedda tillverkningskalkyler visa, att kolprisets andel i tillverkningskostnaden, även där den väger som tyngst, icke är av den betydelse, att en måttlig subvention av kolpriset skulle få någon större inverkan på vederbörande industriers produktpriser. Utskottet finner sig därför icke kunna tillstyrka förslaget i denna del.

Med den begränsning som innefattas i vad här ovan anförts beträffande prisregleringens genomförande finner sig utskottet kunna tillstyrka propositionens förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa avtal med kolimportorganisationen.»

Bilaga.

P. M.

**med vissa uppgifter angående utvecklingen av priset på stenkol
m. m.***I. Uppgifter angående importpriset på stenkol efter krigsutbrottet.*

Förkrigspriset cif västkusthamn på stenkol för industriell förbrukning, som importerades från England, utgjorde c:a 25 kronor för ton.

För de första stenkolslaster som kommo in efter krigsutbrottet var motsvarande pris ungefär 53 kronor; i detta cifpris ingick en fraktkostnad av 35 kronor, vilken till 15 kronor betingades av krigsriskpremierna. Ifrågasvarande laster offererades på hemmamarknaden till ett pris upp till 70 kronor. Koks från inneliggande lager försålde den första tiden efter krigsutbrottet i vissa fall, där föreliggande underhandsöverenskommelser brötos, till ett pris överstigande dubbla förkrigspriset.

Enligt de sista tillgängliga uppgifterna betingar engelsk industrikol cif västkusthamn ett pris av 41 à 42 kronor för ton, varav 5 à 10 kronor i krigsriskpremie; den vida variationsmarginalen för premien förklaras av tonnagevärdenas inflytande. Möjligheter ha förmenats föreligga, att vid fri prisbildning alltjämt taga ut det höga hemmamarknadspris à 70 kronor, som framträdde efter krigsutbrottet.

II. Uppgifter angående inflytandet av förändringar i kolpriserna på priset för handelsjärn.

För framställning av 1 ton färdigt handelsjärn i *basisk martinugn* åtgår omkring 640 kg. stenkol. Räknat efter ett genomsnittligt förkrigspris på 27 kronor för kol blir kolkostnaden 17.30 kronor för ton handelsjärn. Räknat på ett grundpris av 220 kronor för ton handelsjärn blir kolkostnaden alltså 8 % av järnpriset.

En höjning av kolpriset med 10 kronor för ton betyder alltså en ökning i handelsjärnspriset med 6.40 kronor för ton. En stegring av kolpriset med 10 % betyder en höjning i järnpriset med 0.8 %.

Vid ett järnbruk, som helt baserar sin tillverkning av handelsjärn på koks-tackjärn, betyder kol- och kokspriset mer. För 1 ton tackjärn åtgår då enligt uppgift 7—800 kg. koks samt för 1 ton valsjärn ytterligare 170 kg. stenkol.

En höjning av kol- och koksprisen med 10 % motiverar sålunda i sist-nämnda fall en höjning av järnpriset med 1.2 %.

III. Uppgifter angående kolkostnadens andel i priset på cement och tegel.

På grund av att egentliga kostnadskalkyler icke föreligga för cementfabriker och tegelbruk, måste bedömningen grunda sig på annat material. Närmast har man att bygga på en beräkning av det inom respektive industrigrenar använda kolets värde i procent av salutillverkningsvärdet för cement respektive tegel, vilken kan ske med stöd av föreliggande industristatistik. Om man

utgår från sistnämnda relationstal för år 1936 och antar att det genomsnittliga importpriset på ångkol är tillämpligt på den kol, cement och tegelindustrin använder, skulle gälla, att en höjning av kolpriset med 10 % skulle motivera en höjning av cementpriset med 1.7 % och av tegelpriset med 0.6 %.

IV. Uppgifter angående omfattningen av tidigare inträdda konjunkturella prisstegringar på kol (uppgifterna avse Northumberland, stora, cif västkusthamn).

Perioden oktober 1927—februari 1929: Från 16: 47 kronor till 22: 59 kronor för ton, eller alltså med 38 %.

Perioden juni 1936—juni 1937: Från 16: 47 kronor till 29: 78 kronor för ton, eller alltså med 81 %.

Perioden augusti 1938—augusti 1939: Från 21: 84 kronor till 24: 28 kronor för ton, eller alltså med 11 %.

Stockholm i finansdepartementet den 22 september 1939.